
 centrum adiktologie
PSYCHIATRICKÉ KLINIKY
1. LF A VFN
UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

Vážně to funguje? aneb hodnocení přínosu léčby uživatelů návykových látek

Mgr. Josef Radimecký, MSc.
Konference SNN – ČLS JEP
Měříň, 10. května 2007

 Obsah prezentace

- Léčba UNL – předmět rozsáhlého výzkumu
- Na rozdíl od jiných strategií užívání NL byla léčba shledána jako efektivní i cost-efektivní
- Ale jaký je dopad léčby na národní úrovni?
- A jak je to s efektivitou primární prevence a aktivit snižování nabídky ve srovnání s léčbou?

strana 2 vážně to funguje? © Centrum adiktologie 23/5/07

 Léčba funguje!?

- Kampaň UNDCP (2004) – den boje proti ...
„Léčba funguje!“

Léčba:

- Obtížný proces plný výrazných zklamání
  - Plně, bezprostředně, či komplexně nefunguje, jak by si přáli pacienti, klinici či společnost
- Silné výzkumem podložené argumenty – léčba má významný přínos pro společnost i jednotlivce
- Hlavní limity – rozsah UNL na národní úrovni.
- Žádný národ neuspěl ve snaze snížit počty PUD.

strana 3 vážně to funguje? © Centrum adiktologie 23/5/07

 Co tedy funguje?

- Ani sebelepší financování sektoru léčby UNL nevedlo v žádné zemi ke snížení:
  - počtu uživatelů NL se závislým chováním
  - související trestné činnosti a dalším problémům.
- Je zde tedy nějaký účinnější přístup ve snižování počtu PUNL – prevence, prosazování práva?
  - Výzkum naznačuje, že každá z těchto komponent DP může k tomuto cíli přispět jen v omezené míře.
  - Není jasné, zda a případně do jaké míry mezi těmito 2 přístupy funguje synergie.

strana 4 vážně to funguje? © Centrum adiktologie 23/5/07

 Přínosy léčby 1

- **Snižuje:**
  - rozsah užívání drog o 40 - 60% a tím i riziko, že UD budou drogy nabízet jiným lidem;
  - drogovou trestnou činnost o 40 a více % a tím i náklady společnosti s ní spojené;
  - nemocnost a úmrtnost PUD a tím i společenské výdaje na nemocenskou péči pro ně;
  - injekční užívání a sdílení injekčního náčiní a tím i riziko šíření žloutenek, HIV a TBC mezi uživateli i neuživateli;
  - poptávku po sociální pomoci a tím i výdaje společnosti na ně. (NTORS, DATOS)

strana 5 vážně to funguje? © Centrum adiktologie 23/5/07

 Přínosy léčby 2

- **Zlepšuje:**
  - fyzické a duševní zdraví UD - jejich aktivní zapojení do života společnosti;
  - jejich rodinné a sociální fungování UD – tím mírní i starosti a problémy jejich blízkých;
  - možnost získat zaměstnání až o 40% - zvýšit produktivitu UD i ve prospěch společnosti;
  - kvalitu života uživatelů drog, jejich blízkých a rodin a tím i místních společenství - komunit. (NTORS, DATOS)

strana 6 vážně to funguje? © Centrum adiktologie 23/5/07

Snižování PUD na národní úrovni

- Žádné demokratické zemi se nepodařilo výrazně snížit počet pravidelných UNL během 1 dekády, ani když je velké části PUD poskytnuta léčba.
(Reuter & Pollack, 2006)
- E.g. Nizozemsko – vysoká dostupnost různých léčebných modalit pro UNL:
  - 1993 – odhad počtu PUD 28 – 30 000
  - 90. léta – ročně prošlo léčbou 15 000 PUD heroinu
  - 2001 – odhad počtu PUD 28 – 30 000
  - Iniclace nových uživatelů heroinu?
  - 1989 – věk – medián = 32 let vs. 2002 – 43 let.
- Stárnutí populace PUD – jev v dalších zemích EU.

strana 7 vážně to funguje?

© Centrum adiktologie

23/5/07

Rozšíření léčby a HR služeb - Francie

- Snížení počtu předávkování
- Snížení rizikového chování ve vztahu k HIV
- Snížení uvěznění v souvislosti s heroinem.

=

Léčba a služby HR – snížení sociálních škod.
Snížení PUD? – data nenaznačují.

Národní úroveň – léčba cost-efektivní, snad vede i k úsporám společenských výdajů.

Individuální úroveň – léčba snižuje, ale výjimečně zcela zastaví UNL. Většina klientů v nějaké míře v užívání pokračuje.

(Emmanueli & Desenclos, 2005)

strana 8 vážně to funguje?

© Centrum adiktologie

23/5/07

NTORS a DATOS

- Přínosy vs. limity léčby:
  - Významné snížení v užívání heroinu, ilegálního metadonu a benzodiazepinů.
  - Významné snížení drogové majetkové trestné činnosti a zapojení do ilegální distribuce drog.
  - aktuální užívání primárních drog 5 let po léčbě?
    - MMT – 61 % UD užívá heroin vs. 26 % neužívá
    - Rezidenční léčba – 51 % UD užívání heroin vs. 38 % neužívá

strana 9 vážně to funguje?

© Centrum adiktologie

23/5/07

Prevence

- Léčba – pomáhá jen těm, kdo už užívají NL.
  - Nepřímý vliv ke snížení iniciace UNL – zejména prostřednictvím snižování nabídky drog ze strany uživatelů.
- Prevence – málo je známo o její efektivitě.
  - Nejsou srovnatelné studie jako v případě léčby (NTORS, DATOS).
  - Kvalita PP ve školách.
  - Školní PP – spíše než specifický program – vytvoření příznivé atmosféry ve školách (Gallá a kol., 2002).

strana vážně to funguje?

© Centrum adiktologie

23/5/07

Prevence

- Výzkumy – krátkodobý efekt vs. užívání konopných drog.
  - Předpoklad – snížení užívání konopí = snížení užívání H, C...
- Odhady – nejkvalitnější PP programy v USA – snížení užívání kokainu jen o 2 – 11 % (Caulkin a kol., 1999)
- PP – důraz na HR – pravděpodobnost UNL vs. minimalizace rizik

strana vážně to funguje?

© Centrum adiktologie

23/5/07

Prosazování práva – snižování nabídky

- Absence evaluace dopadu nebo výsledků
  - Absence požadavku takové evaluace – společnost a politici
    - O výzkumem podložené podklady, do jaké míry SN přispívá ke snížení užívání drog a souvisejících škod.
    - Nejsou stanoveny indikátory, jak „úspěšnost“ SN měřit
    - Převládá názor, že SN je morální povinnost.
- X
- HR, léčba a prevence – řada evaluačních studií – potvrdit potřebu takové programy financovat.

strana vážně to funguje?

© Centrum adiktologie

23/5/07

Prosazování práva – snižování nabídky

Cíle prohibice a kontroly zacházení s drogami:

- Zvýšit (pouliční) ceny
- Snižit dostupnost
- Signalizovat sociální nesouhlas
- Snižit politický vliv obchodníků s drogami v zemích původu drog

Prosazování práva – snižování nabídky

Žádné známky, že by se prostřednictvím opatření a intervencí prosazování práva podařilo dosáhnout byť jeden z těchto cílů.

Z výzkumu nevyplývá, že by měla být kontrola drog zrušena.

- Ilegální status drog odrazuje část potenciálních uživatelů zejména díky efektu dostupnosti.

(MacCoun a Reuter, 2001)

Závěry

- Každá ze strategií – prevence, léčba, HR, prosazování práva – má v DP své místo.
- Léčba není schopna vyřešit problém UNL na národní úrovni – stejně tak ani další strategie DP.
- HR – zaměřuje se zejména na IUD, méně na jiné vzorce užívání NL.
- Neexistuje výzkum zaměřený na hodnocení efektivity opatření prosazování práva.
- Nejeefektivnější léčba — zdůrazňování významu abstinence jako konečného cíle + HR – část klientů bude v UNL pravděpodobně pokračovat.

Závěry

- Léčba - významný účinek na užívání NL jednotlivcem a na snižování potenciálních škod.
- Chybí důkazy, že by i dobře financované systémy léčby výrazně snižovaly počty UNL na národní úrovni.
- Prevence - užitečný, byť malý vliv na jednotlivce, prakticky žádný v komunitě či na národní úrovni.
- Snižování nabídky - žádný účinek zpřísnění na prevalenci UD nebo na škody s ním související.
- Zohledňování poznatků z výzkumu při rozdělování finančních prostředků podle účinnosti komponent DP.

literatura

- Emmanuelli, J. & Desenclos, J. (2005) Harm reduction interventions, behaviours and associated health outcomes in France, 1996-2003. *Addiction*, 100, 1690-1700.
- Gallá a kol. (2002) Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí - Příručka o efektivní školní drogové prevenci. Trimbos Institute, Nizozemsko. Český - Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (2004), Úřad vlády ČR.
- Gossop, M. (2000) Living with drugs, Ashgate
- Gossop, M., Marsden, J. and Stewart, D. (2001) NTORS after five years: The National Treatment Outcome Research Study.
- Hartnoll, R. (1992) Research and the help-seeking process. *British Journal of Addiction* 3, 429-437.
- Jones, J. (1999) Drug treatment beats prison for cutting crime and addiction rates. *British Medical Journal*.
- Reuter, P. and Pollack, H. (2006) How much can treatment reduce national drug problems? *Addiction*, 101, 341-347.
- Simpson, D.D., Joe, G.W. & Broome, K.M. (2002) A National 5-year Follow-Up of Treatment Outcomes for Cocaine Dependence, *Archives of General Psychiatry*, 59, str. 538-544.
- Stewart, D., Gossop, M., Marsden, J. (2002) Reduction in non-fatal overdose after drug misuse treatment: results from the National Treatment Outcome Research Study (NTORS). *Journal of Substance Abuse Treatment* 22, 1-9.

www.datos.org

www.ntors.org